

سرشناسه : فتحي، حجت الله، ۱۳۴۶ -

عنوان قراردادی : ایران، قوانین و احکام Iran. Laws etc

عنوان و نام پدیدآور : شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ - سقوط مجازات/ نویسنده حجت الله فتحي.

مشخصات نشر : قم : مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری : ۵۶۴ ص.

شابک : 9 - 85 - 2790 - 600 - 978

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : حقوق جزا - - ایران

Criminal law - - Iran : موضوع

موضوع : مجازات

Punishment : موضوع

موضوع : قصاص (فقه)

Lex talionis (Islamic Law) : موضوع

شابنه افزوده : مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)

رده بندی کنگره : ۳۸۰۰ KMH

رده بندی دیویی : ۳۴۵/۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۶۲۴۴۶۹۶

شرح مبسوط قانون مجازات اسلامی

مصوب ۱۳۹۲

سقوط مجازات

تحت اشراف مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی

تألیف : حجت الله فتحي (استادیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)

ویراستار : واحد آماده سازی گروه فقه جزاء

ناشر : مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی

نوبت چاپ : اول

تاریخ : ۱۳۹۹

تیراژ : ۵۰۰

چاپخانه : نینوا

(کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است)

قم، انتهای خیابان انقلاب، بالاتر از گلزار شهداء، مؤسسه دایرة المعارف فقه اسلامی

تلفن: ۳۷۷۴۹۹۹۹ ص پ: ۳۷۱۸۵/۵۵۹

فروشگاه و نمایشگاه دائمی: قم، خیابان معلم، میدان روح الله، نبش کوچه ۱۳، جنب بیت حضرت امام (ره)

تلفن: ۳۷۷۴۵۶۰۸ ص پ: ۳۷۱۸۵/۳۷۹۶

www.ketab.com

فهرست مطالب

۲۱		اشاره
۲۳		پیشگفتار
۲۵		مقدمه
۲۹		مبحث اول - عفو
۲۹		ماده ۹۶: عفو یا تخفیف مجازات محکومان
۲۹		۱. پیشینه قانون گذاری
۳۰		۲. تبیین مفاد ماده
۳۱		۲. ۱. انواع عفو
۳۱		الف: عفو عمومی
۳۳		ب: عفو خصوصی
۳۴		۲. ۲. محدوده عفو موضوع ماده ۹۶
۳۵		۲. ۳. تخفیف مجازات
۳۵		۲. ۴. عدم شمول عفو خصوصی نسبت به متهمان و محکومان غیر قطعی
۳۶		۲. ۵. تبیین حدود موازین اسلامی در عفو حاکم
۳۸		۲. ۵. ۱. حدود

- دیدگاه اول: جواز عفو حاکم در صورت توبه بعد از اقرار..... ۳۸
- مستند دیدگاه اول..... ۳۹
- دیدگاه دوم: جواز عفو در صورت توبه بعد از شهادت شهود..... ۴۳
- دیدگاه سوم: جواز عفو در صورت توبه بعد از اثبات جرم..... ۴۳
- دیدگاه چهارم: انحصار عفو در توبه بعد از اقرار به حد موجب مرگ..... ۴۴
- دیدگاه پنجم: جواز عفو در صورت ثبوت جرم با اقرار و عدم لزوم توبه..... ۴۵
- دیدگاه ششم: جواز عفو در توبه بعد از اقرار و علم قاضی..... ۴۶
۲. ۵. ۲. تعزیر..... ۴۸
- بند اول: الزام یا اختیار حاکم در تعزیر..... ۴۸
- بند دوم: حق الله یا حق الناس بودن تعزیر..... ۵۱
- بند سوم: گستره عفو حاکم در مجازات های تعزیری..... ۵۴
۲. ۵. ۳. قصاص و دیه..... ۵۵
۲. ۵. ۴. مجازات ممسک و آمر و ناظر در قتل عمد..... ۵۵
۲. ۶. گستره عفو خصوصی..... ۵۶
۲. ۷. شخصی بودن عفو خصوصی..... ۵۷
۲. ۸. قرارهای عفو عمومی و عفو خصوصی..... ۵۷
۲. ۹. موضوعیت نداشتن پیشنهاد ریاست قوه قضائیه در عفو خصوصی..... ۵۸
- ماده ۹۷: عفو عمومی..... ۵۹
۱. پیشینه قانون گذاری..... ۵۹
۲. تبیین مفاد ماده..... ۶۰
۲. ۱. تفاوت های عفو عمومی و عفو خصوصی..... ۶۰
۲. ۲. گستره عفو عمومی..... ۶۱
۲. ۳. شمول عفو عمومی نسبت به همه شرکای جرم و معاونین..... ۶۱
۲. ۴. تعارض ماده ۹۷ با تبصره ۳ ماده ۲۵ ق. م. ا..... ۶۲
۲. ۵. تکرار ناموجه موضوع زوال آثار محکومیت با عفو..... ۶۲

ماده ۹۸: آثار عفو ۶۳

۱. پیشینه قانون گذاری ۶۳

۲. تبیین مفاد ماده ۶۴

۱. ۲. آثار محکومیت ۶۴

۲. ۲. تأسیس اصل در زوال آثار محکومیت با عفو ۶۷

۲. ۳. اثر عفو در زوال آثار محکومیت و تعارض تبصره ۳ ماده ۲۵ با مواد ۹۷ و ۷ ۶۸

۲. ۴. عدم تأثیر عفو در پرداخت دیه و جبران خسارت ۷۰

مبحث دوم- نسخ قانون ۷۱

ماده ۹۹: نسخ قانون ۷۱

۱. پیشینه قانون گذاری ۷۱

۲. تبیین مفاد ماده ۷۳

۱. ۲. تعریف نسخ ۷۳

۲. ۲. انواع نسخ ۷۳

۲. ۳. گستره نسخ ۷۵

۲. ۴. آثار نسخ ۷۸

۲. ۵. قرار موقوفی تعقیب در نسخ ۷۹

مبحث سوم- گذشت شاکی ۸۱

ماده ۱۰۰: جرائم قابل گذشت ۸۱

۱. پیشینه قانون گذاری ۸۲

۲. تبیین مفاد ماده ۸۳

۱. ۲. انواع جرائم در حقوق کیفری ایران به اعتبار نوع مجازات ۸۴

۲. ۲. ضابطه شناسایی جرائم قابل گذشت ۸۴

۲. ۳. انواع گذشت ۸۴

۲. ۳. ۱. گذشت منجز ۸۴
۲. ۳. ۲. گذشت مشروط ۸۴
۲. ۳. ۳. گذشت معلق ۸۵
۲. ۳. ۴. گذشت صریح ۸۵
۲. ۳. ۵. گذشت ضمنی ۸۶
۲. ۳. ۶. گذشت با شرط ضمنی ۸۶
۲. ۴. ۴. آثار گذشت در حقوق کیفری ایران ۹۰
۲. ۴. ۱. گذشت در حدود ۹۲
۲. ۴. ۲. گذشت در تعزیر ۹۴
۲. ۴. ۳. گذشت در قصاص ۹۷
- مطلب اول: گذشت مجنی علیه از جانی قبل از مرگ ۹۸
- نکته: گذشت مجنی علیه از جانی قبل از مرگ در جنایات غیر عمدی ۱۰۴
- مطلب دوم: تبعیض در قصاص ۱۰۵
- بند اول: تبعیض در قصاص نفس ۱۰۵
- بند دوم: تبعیض در قصاص مادی و نفس (قصاص عضو و قصاص منفعت) ۱۱۷
۲. ۴. ۴. گذشت در دیات ۱۲۲
۲. ۵. ۵. قرار موقوفی تعقیب یا اجرای مجازات پس از گذشت ۱۲۳
۲. ۶. ۶. تفاوت ترك تعقیب و گذشت ۱۲۴
- ماده ۱۰۱: گذشت منجز و گذشت مشروط ۱۲۵
۱. پیشینه قانون گذاری ۱۲۵
۲. تبیین مفاد ماده ۱۲۷
۲. ۱. شرایط گذشت ۱۲۸
۲. ۲. مقید نبودن گذشت به تشریفات خاص ۱۲۸
۲. ۳. مستندات فقهی گذشت منجز و مشروط ۱۳۰
۲. ۴. مسموع نبودن عدول از گذشت و مستندات آن ۱۳۱

۱۳۶	۲ . ۵ . مانع نبودن گذشت مشروط از تعقیب و رسیدگی
۱۳۷	۲ . ۶ . قرار مناسب در گذشت مشروط
۱۴۰	۲ . ۷ . اثر وفای به شرط یا تخلف از شرط
۱۴۱	۲ . ۸ . منوط بودن تأثیر گذشت قیم اتفاقاً به تأیید دادستان
۱۴۳	۲ . ۹ . گذشت و سرایت جنایت
۱۴۴	ماده ۱۰۲ : شروع تعقیب و موقوفی آن در صورت تعدد بزه دیدگان
۱۴۴	۱ . پیشینه قانون گذاری
۱۴۵	۲ . تبیین مفاد ماده
۱۴۵	۲ . ۱ . شروع تعقیب جزائی با شکایت یکی از بزه دیدگان
۱۴۷	۲ . ۲ . منوط بودن موقوفی تعقیب و اجرای مجازات به گذشت همه شاکیان
۱۴۷	۲ . ۳ . موروث بودن حق گذشت
۱۴۷	۲ . ۳ . ۱ . نحوه به ارث رسیدن حق گذشت در حدود و تعزیرات
۱۴۸	۲ . ۳ . ۲ . نحوه به ارث رسیدن حق گذشت در قصاص و دیات
۱۵۲	ماده ۱۰۳ : اصل غیر قابل گذشت بودن جرائم
۱۵۲	۱ . پیشینه قانون گذاری
۱۵۲	۲ . ضابطه شناسایی جرائم قابل گذشت
۱۶۲	ماده ۱۰۴ : مصادیق جرائم قابل گذشت
۱۶۲	۱ . پیشینه قانون گذاری
۱۶۳	۲ . تبیین مفاد ماده
۱۷۱	مبحث چهارم - مرور زمان
۱۷۱	ماده ۱۰۵ : مرور زمان
۱۷۲	۱ . پیشینه قانون گذاری
۱۷۴	۲ . تبیین مفاد ماده
۱۷۴	۲ . ۱ . تعریف

- ۱۷۶..... ۲. ۲. مبانی حقوقی مرور زمان
- ۱۷۶..... الف: ادله موافقان
- ۱۷۸..... ب: ادله مخالفان
- ۱۷۹..... ۳. ۲. مبانی فقهی مرور زمان
- ۱۸۴..... ۴. ۲. انواع مرور زمان
- ۱۸۴..... ۲. ۴. ۱. مرور زمان شکایت
- ۱۸۵..... ۲. ۴. ۲. مرور زمان تعقیب
- ۱۸۵..... ۲. ۴. ۳. مرور زمان صدور حکم
- ۱۸۶..... ۲. ۴. ۴. مرور زمان اجرای مجازات
- ۱۸۷..... ۲. ۵. مبدأ شروع مرور زمان
- ۱۸۸..... ۲. ۶. قواطع مرور زمان
- ۱۸۹..... ۲. ۷. قرار اناطه و مرور زمان
- ۱۹۰..... ۲. ۸. قلمرو و آثار مرور زمان
- ۱۹۳..... ۲. ۹. قرار موقوفی در مرور زمان
- ۱۹۶..... ماده ۱۰۶: مرور زمان شکایت در جرائم قابل گذشت
- ۱۹۶..... ۱. پیشینه قانون گذاری
- ۱۹۷..... ۲. تبیین مفاد ماده
- ۱۹۹..... ۳. مستند فقهی ماده
- ۲۰۰..... ماده ۱۰۷: موقوف شدن اجرای احکام قطعی تعزیری با مرور زمان
- ۲۰۱..... ۱. پیشینه قانون گذاری
- ۲۰۲..... ۲. تبیین مفاد ماده
- ۲۰۴..... ماده ۱۰۸: تاریخ شروع مرور زمان اجرای حکم در فرض شروع به اجرای مجازات
- ۲۰۴..... ۱. پیشینه قانون گذاری
- ۲۰۵..... ۲. تبیین مفاد ماده
- ۲۰۷..... ماده ۱۰۹: جرائم مستثنی از شمول مرور زمان

۲۰۷	۱. پیشینه قانون گذاری
۲۰۷	۲. تبیین مفاد ماده
۲۰۸	۲. ۱. تأسیس اصل در شمول مرور زمان نسبت به جرائم تعزیری
۲۰۸	۲. ۲. جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی
	۲. ۳. جرائم اقتصادی شامل کلاهبرداری و جرائم موضوع تبصره ماده (۳۶) این
۲۱۴	قانون با رعایت مبلغ مقرر در آن ماده
۲۱۷	۲. ۴. جرائم موضوع قانون مبارزه با مواد مخدر
۲۱۸	۲. ۵. تعزیرات منصوص
۲۱۹	ماده ۱۱۰: قطع مرور زمان با شروع به اجرای هر یک از محکومیت ها
۲۱۹	۱. پیشینه قانون گذاری
۲۱۹	۲. تبیین مفاد ماده
۲۲۱	ماده ۱۱۱: تاریخ لغو قرار تعلیق یا حکم آزادی مشروط، مبدأ مرور زمان اجرای مجازات
۲۲۱	۱. پیشینه قانون گذاری
۲۲۱	۲. تبیین مفاد ماده
۲۲۳	ماده ۱۱۲: مطلق بودن قطع مرور زمان
۲۲۳	۱. پیشینه قانون گذاری
۲۲۳	۲. تبیین مفاد ماده
	ماده ۱۱۳: مانع نبودن موقوفی تعقیب یا صدور حکم یا اجرای مجازات، از استیفای حقوق
۲۲۵	مدعی خصوصی
۲۲۵	۱. پیشینه قانون گذاری
۲۲۵	۲. تبیین مفاد ماده
۲۳۱	مبحث پنجم - توبه مجرم
۲۳۲	ماده ۱۱۴: توبه در جرائم موجب حد
۲۳۳	۱. پیشینه قانون گذاری

- ۲۳۵ ۲. تبیین مفاد ماده.
- ۲۳۵ ۱. ۲. تعریف توبه.
- ۲۳۶ ۲. ۲. رابطه توبه و ندامت.
- ۲۳۷ ۲. ۳. پیام‌های ماده.
- ۲۳۷ مطلب اول: قلمرو تأثیر توبه در حدود.
- ۲۳۸ نکته: منظور از قبل از اثبات.
- ۲۴۰ مطلب دوم: توبه بعد از اقرار.
- ۲۴۱ مطلب سوم: توبه محارب.
- مطلب چهارم: تعزیر مرتکب بعد از سقوط حد با توبه، در جرائم زنا و لواط با
- ۲۴۱ اکراه یا اغفال بزه‌دیده.
- ۲۴۲ ۲. ۴. ادله سقوط مجازات با توبه.
- ۲۴۳ ۲. ۴. ۱. ادله عام.
- ۲۴۷ ۲. ۴. ۲. ادله خاص.
- ۲۴۷ ۲. ۴. ۲. ۱. حد محاربه.
- ۲۴۸ ۲. ۴. ۲. ۲. حد سرقت.
- ۲۵۰ ۲. ۴. ۲. ۳. حد زنا.
- ۲۵۳ ۲. ۴. ۲. ۴. حد ارتداد.
- ۲۵۳ ۲. ۴. ۲. ۵. حد شرب خمر.
- ۲۵۳ ۲. ۵. قلمرو توبه در سقوط مجازات.
- ۲۵۴ بند اول: حدود مورد اتفاق.
- ۲۵۶ بند دوم: حدود مورد اختلاف.
- ۲۶۸ ۲. ۶. شرایط توبه مسقط مجازات.
- ۲۶۸ ۲. ۶. ۱. احراز توبه.
- ۲۶۹ ۲. ۶. ۲. احراز اصلاح مرتکب.
- ۲۷۲ ۲. ۶. ۳. روش احراز توبه.

۲۷۳	۲ . ۶ . ۴ . محدوده زمانی تأثیر توبه در سقوط حد
۲۷۳	۲ . ۶ . ۴ . ۱ . سقوط حد قبل از اثبات جرم
۲۷۵	۲ . ۶ . ۴ . ۲ . سقوط حد قبل از دستگیری
۲۷۵	۲ . ۶ . ۴ . ۳ . سقوط حد حتی بعد از صدور حکم محکومیت
۲۷۶	اول : حد سحر
۲۷۷	دوم : حد ارتداد
۲۷۷	سوم : حد بغی
۲۸۰	چهارم : حد نفی بلد در محارب
۲۸۵	۲ . ۷ . درخواست عفو متهم پس از توبه بعد از اقرار
۲۸۶	۲ . ۸ . صدور قرار موقوفی در توبه
۲۸۸	ماده ۱۱۵ : توبه در جرائم تعزیری
۲۸۸	۱ . پیشنهاد قانون گذاری
۲۹۰	۲ . تبیین مفاد ماده
۲۹۰	۲ . ۱ . بررسی عدم تأثیر توبه در سقوط تعزیرات منصوص و تعزیرات درجه یک تا پنج
۲۹۳	الف : بررسی اشکال شورای نگهبان بنا بر استظهار مجلس شورای اسلامی
۲۹۵	ب . بررسی اشکال شورای نگهبان بنا بر استظهار نگارنده
۲۹۶	۲ . ۲ . بررسی فقهی اثر توبه در سقوط تعزیرات
۲۹۶	۲ . ۲ . ۱ . سقوط تعزیر
۲۹۸	۲ . ۲ . ۲ . تأخیر حاکم در سقوط یا عدم سقوط تعزیر
۲۹۹	ماده ۱۱۶ : عدم سقوط دیه ، قصاص ، حد قذف ، حد محاربه با توبه
۲۹۹	۱ . پیشنهاد قانون گذاری
۲۹۹	۲ . تبیین مفاد ماده
۳۰۰	نکته
	ماده ۱۱۷ - مشروط بودن تأثیر توبه در سقوط یا تخفیف مجازات به احراز اصلاح و ندامت
۳۰۳	مرتکب جرم

۱. پیشینه قانون گذاری ۳۰۳
۲. تبیین مفاد ماده ۳۰۴
۱. ۲. مشروط بودن تأثیر توبه در سقوط یا تخفیف مجازات به اصلاح و ندامت ۳۰۴
- مرتکب جرم ۳۰۴
۲. ۲. برگشت مجازات در صورت کشف غیر واقعی بودن توبه ۳۰۴
۲. ۳. اعمال حداکثر مجازات تعزیری در صورت کشف خلاف ۳۰۵
- ماده ۱۱۸: ارائه ادله مربوط به توبه متهم به مقام تعقیب یا رسیدگی تا قبل از قطعیت حکم ۳۰۸
۱. پیشینه قانون گذاری ۳۰۸
۲. تبیین مفاد ماده ۳۰۸
۱. ۲. مرجع ارائه توبه ۳۰۸
۲. ۲. منظور از ادله توبه ۳۰۹
۲. ۳. عدم دلالت ماده ۱۱۸ در خصوص محدوده زمانی تأثیر توبه ۳۰۹
- ماده ۱۱۹: اعتراض دادستان به سقوط یا تخفیف مجازات به جهت توبه ۳۱۲
۱. پیشینه قانون گذاری ۳۱۲
۲. تبیین مفاد ماده ۳۱۲
- مبحث ششم - اعمال قاعده درء ۳۱۵
- ماده ۱۲۰: شبهه یا تردید در وقوع جرم، یا در برخی از شرایط آن، یا در هر یک از شرایط ۳۱۵
- مسئولیت کیفری ۳۱۵
۱. پیشینه قانون گذاری ۳۱۵
۲. تبیین مفاد ماده ۳۱۶
۱. ۲. جایگاه ماده و قاعده درء ۳۱۶
۲. ۲. قلمرو ماده ۳۱۷
۲. ۳. مفهوم شناسی شبهه و انواع آن ۳۱۷
۲. ۳. ۱. مفهوم شبهه ۳۱۷

۳۲۱	۲. ۳. ۲. استقرار شبهه و محل و موارد آن
۳۲۱	۲. ۳. ۲. ۱. مستقر بودن شبهه
۳۲۱	۲. ۳. ۲. ۲. محل شبهه
۳۲۲	۲. ۳. ۲. ۲. ۱. شبهه در وقوع جرم
۳۲۴	۲. ۳. ۲. ۲. ۲. شبهه در شرایط جرم
۳۲۴	۲. ۳. ۳. شبهه در مسئولیت کیفری
۳۲۵	۳. مفاد و قلمرو قاعده درء
۳۲۵	۳. ۱. نسبت به اشخاص
۳۲۷	۳. ۲. نسبت به جرائم (جریان قاعده درء در جرائم موجب حد و تعزیر و قصاص)
۳۳۷	۴. مستندات قاعده درء
۳۴۲	ماده ۱۲۱: سقوط حد به صرف وجود شبهه یا تردید در جرائم موجب حد و استثنائات آن
۳۴۲	۱. پیشینه قانون گذاری
۳۴۲	۲. مفاد ماده
۳۴۳	۳. بررسی فقهی ماده
۳۴۵	مبحث هفتم: سایر عوامل سقوط مجازات در فقه امامیه و قوانین
۳۴۶	گفتار اول: قاعده جبّ
۳۴۶	۱. مفهوم شناسی قاعده جب
۳۴۷	۲. مستندات قاعده
۳۴۷	۲. ۱. آیات
۳۴۹	۲. ۲. سنت
۳۵۵	۳. قلمرو قاعده
۳۵۵	الف. شمول قاعده نسبت به انواع کافر
	ب. شمول قاعده نسبت به جرائم و گناهان (قلمرو قاعده در امور کیفری حدود،
۳۵۶	قصاص، تعزیرات، دیات)

- بند اول: اسلام آوردن کافر ذمی پس از نقض شرایط ذمه ۳۵۷
- بند دوم: اسلام آوردن سایر کفار ۳۵۹
- دیدگاه اول: سقوط مجازات مطلقاً ۳۵۹
- دیدگاه دوم: سقوط حدود و تعزیرات و عدم سقوط قصاص و دیات ۳۶۱
- بند سوم: زنای کافر با زن مسلمان و مسلمان شدن او بعد از ارتکاب زنا ۳۶۲
۳. ۱. عدم سقوط مطلقاً ۳۶۲
۳. ۲. سقوط حد مطلقاً ۳۶۳
۳. ۳. تفصیل بین پذیرش اسلام قبل از اثبات حد و بعد از اثبات حد ۳۶۴
۳. ۴. تفصیل بین پذیرش اسلام برای فرار از مجازات و بین پذیرش واقعی اسلام ۳۶۴
- گفتار دوم: مسلمان شدن کافر بعد از قتل عمدی غیرمسلمان ۳۶۷
- گفتار سوم: انکار بعد از اقرار ۳۷۱
۱. انکار بعد از اقرار در حدود ۳۷۳
- دیدگاه اول: قول به سقوط تمامی حدود ۳۷۳
- دیدگاه دوم: قول به سقوط رجم ۳۷۵
- دیدگاه سوم: قول به سقوط رجم و حد قتل ۳۷۶
۲. تأثیر انکار بعد از اقرار در همه مراحل حتی در مرحله اجرا ۳۷۹
۳. مجازات جایگزین در صورت سقوط حد قتل و رجم ۳۸۰
- شکل اول: مجازات جایگزین در حدود زنا و لواط ۳۸۱
- شکل دوم: مجازات جایگزین در سایر حدود ۳۸۳
۴. علم قاضی به کذب بودن انکار بعد از اقرار به جرم موجب حد قتل یا رجم ۳۸۴
۵. انکار بعد از اقرار در سرقت ۳۸۵
۵. ۱. سقوط حد قطع ۳۸۶
۵. ۲. عدم سقوط حد قطع ۳۸۶
۵. ۳. تخیر امام بین عفو و اجرای قطع ۳۸۷
- ادله اقوال مذکور ۳۸۸

۳۸۸	الف. ادله سقوط حد قطع
۳۹۰	ب. ادله عدم سقوط حد قطع
۳۹۲	۶. انکار بعد از اقرار در قصاص نفس
	فرض اول: تأثیر یا عدم تأثیر انکار بعد از اقرار در قتل عمد بدون وجود اقرار شخص
۳۹۲	دیگری به همان قتل
	فرض دوم: اقرار به قتل عمد و اقرار شخص دیگر به همان قتل و رجوع اقرار کننده
۳۹۷	اول از اقرار
۴۰۳	فرض سوم: اقرار به قتل عمد و انکار آن و سپس اقرار دیگری به همان قتل
۴۰۴	گفتار چهارم: برگرداندن مال مسروقه به مالک قبل از اثبات سرقت
۴۱۱	چند نکته
۴۱۵	گفتار پنجم: مالکیت سارق بر مال مسروقه قبل از اثبات سرقت
۴۱۸	گفتار ششم: مرگ متهم یا محکوم علیه
۴۱۹	فرض اول: مرگ متهم قبل از صدور حکم قطعی
۴۲۱	فرض دوم: مرگ محکوم علیه بعد از صدور حکم قطعی
۴۲۲	الف. تأثیر مرگ در سقوط حدود
۴۲۴	ب. تأثیر مرگ در سقوط قصاص نفس و عضو
۴۲۵	دیدگاه اول: سقوط قصاص و دیه مطلقاً
۴۲۷	دیدگاه دوم: سقوط قصاص و تبدیل به دیه در صورت فرار قاتل
۴۳۱	دیدگاه سوم: سقوط قصاص و تبدیل به دیه مطلقاً
۴۳۳	ج. تأثیر مرگ در سقوط مجازات های تعزیری مانند شلاق یا جزای نقدی
۴۳۶	د. تأثیر مرگ جانی در سقوط دیه و ضمانات مالی
۴۳۷	نکته
۴۴۰	گفتار هفتم: لعان
۴۴۲	شرایط لعان
۴۵۰	گفتار هشتم: تصدیق قاذف توسط مقذوف، اثبات ادعای قاذف با بینه یا علم قاضی، تقاضف

- بند اول: اقرار و تصدیق مقذوف ۴۵۱
- بند دوم: اثبات اتهامات انتسابی با بینة یا علم قاضی ۴۵۲
- بند سوم: تقاذف ۴۵۴
- گفتار نهم: اذن مجنی علیه ۴۵۷
- فرع اول: اذن و رضایت مجنی علیه در جنایت عمدی بر نفس و مادون نفس ۴۵۸
- دیدگاه اول: ثبوت قصاص ۴۶۱
- دیدگاه دوم: سقوط قصاص و دیه ۴۶۲
- دیدگاه سوم: سقوط قصاص و ثبوت دیه ۴۶۳
- دیدگاه چهارم: توقف ۴۶۵
- دیدگاه پنجم: تفصیل بین اکراه و عدم اکراه ۴۶۶
- ارزیابی دیدگاه ها ۴۶۶
- فرع دوم: رضایت مجنی علیه به ارتکاب جنایت و عفو جانی بعد از ارتکاب جنایت ۴۶۷
- فرع سوم: تأثیر اذن زن و شوهر در سقط جنین ۴۶۸
- فرع چهارم: تأثیر اذن و رضایت زانیة باکره در سقوط ارش البکاره ۴۷۰
- نکته ۴۷۵
- گفتار دهم: عروض جنون ۴۷۷
- بند اول: حدود ۴۷۸
- دیدگاه اول: عدم سقوط حد مطلقاً ۴۷۹
- دیدگاه دوم: سقوط حد مطلقاً ۴۸۲
- دیدگاه سوم: تفصیل بین اجرای حد رجم و قتل و عدم اجرای حد جلد در صورت
احتمال افاقه ۴۸۸
- دیدگاه چهارم: احتیاط ۴۸۹
- بند دوم: قصاص ۴۹۰
- بند سوم: دیات ۴۹۳
- بند چهارم: تعزیرات ۴۹۵

۴۹۷	گفتار یازدهم: فسق شهود بعد از ادای شهادت و قبل از صدور حکم
۵۰۰	گفتار دوازدهم: رجوع شهود از شهادت
۵۰۱	۱. رجوع از شهادت قبل از صدور حکم
۵۰۲	۲. رجوع از شهادت قبل از اجرای مجازات
۵۰۴	۳. رجوع از شهادت بعد از اجرای مجازات
۵۰۵	گفتار سیزدهم: فرار شهود هنگام اجرای حد
۵۰۹	گفتار چهاردهم: فرار مرجوم
۵۱۳	ادله اشتراط سقوط حد به اصابت سنگ
۵۱۳	دلیل اول: استصحاب
۵۱۳	دلیل دوم: روایت حسین بن خالد
۵۱۵	دلیل سوم: روایت ابی بصیر از امام صادق علیه السلام
۵۱۶	دلیل چهارم: روایت دیگر ابی بصیر از امام صادق علیه السلام
۵۱۷	دلیل پنجم: لزوم صدق مسمای رجم
۵۱۷	ادله عدم اشتراط سقوط حد رجم به اصابت سنگ
۵۱۷	دلیل اول: اطلاق روایت شیخ صدوق از امام صادق علیه السلام
۵۱۸	دلیل دوم: عموم تعلیل روایت ماعز
۵۱۸	دلیل سوم: روایت ابی بصیر از امام صادق علیه السلام
۵۱۹	دلیل چهارم: احتیاط در دماء
۵۱۹	دلیل پنجم: شبهه و قاعده درء
۵۱۹	دلیل ششم: بنای حدود بر تخفیف
۵۲۰	نتیجه گیری
۵۲۱	گفتار پانزدهم: خوف تلف مرتکب یا صدمه معتدبه بیش از مقتضای طبیعی حد
۵۲۱	بخش اول: در حدود
۵۲۴	بخش دوم: قصاص عضو
۵۲۷	گفتار شانزدهم: فقدان محل عقوبت

۵۲۹	بخش اول: فقدان عضو متعلق حد
۵۳۲	دیدگاه اول: قطع دست چپ سارق در فرض فقدان دست راست
۵۳۲	دیدگاه دوم: قطع پای چپ
۵۳۳	دیدگاه سوم: سقوط حد و تبدیل به تعزیر
۵۳۳	ارزیابی دیدگاه‌ها
۵۳۵	بخش دوم: فقدان دست چپ در سارق
۵۳۶	بخش سوم: فقدان عضو یا منفعت متعلق قطع در قصاص
۵۴۱	فهرست منابع

اشاره

این مجموعه در شرح قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ با اشاره و اشراف مرحوم حضرت آیت الله العظمی سید محمود هاشمی شاهرودی (ره) توسط گروهی از فضایی که تدوین پیش نویس بخش های حدود و قصاص و دیات لایحه قضایی قانون مجازات اسلامی را بر عهده داشتند نگاشته شده است. آگاهی کامل نویسندگان بر مراحل تکوین و تدوین این قانون در بخش های مذکور و وقوف آنان بر سرگذشت تک تک مواد این قانون از مراحل پیشنهاد اولیه تا تصویب نهایی آن موجب شده تا همه زوایای قابل بحث در شرح هر ماده به دقت بررسی شده و مفهوم الفاظ و قیود هر ماده و مراد و مقصود اصلی آن به روشنی بیان شود و نقاط ابهام و اجمال آن با ایضاح و تبیین مناسب برطرف گردد. علاوه بر این از آنجا که قانون مجازات اسلامی برگرفته از فقه است ذیل شرح هر ماده مستندات فقهی آن نیز آورده شده که نشان دهنده عقبه علمی این قانون در متون فقه امامیه است. در شرح هر ماده به چهار محور اساسی پرداخته شده است: نخست پیشینه قانون گذاری مربوط به آن ماده، دوم شرح مفاد ماده، سوم بیان مستندات و گاه ادله فقهی، چهارم در موارد لزوم نقد ماده و پیشنهاد و اصلاح آن.

متن این مجموعه در بخش های مختلف با توجه به تفاوت نویسندگان طبعاً متفاوت بوده و در مراتب یکسانی قرار ندارند. از جمله شرح و تبیین مستندات فقهی هر ماده در برخی از بخش ها مانند قصاص نفس به تفصیل و با تحلیل فراوان آمده است و در

بخش های دیگر به اختصار برگزار شده است. با این وصف، همه این مجموعه در پرداختن به چهار محور اساسی مذکور در شرح هر ماده به سیاق منسجمی نگارش یافته است. مسئولیت محتوای مطالب شرح بر عهده نویسندگان است.

با تقدیر از آفرینندگان این اثر، اینک شرح بخش فصل «سقوط مجازات» از قانون مجازات اسلامی تقدیم می گردد و مجلدات دیگر نیز متعاقباً انتشار خواهد یافت.

موسسه دایرة المعارف فقه اسلامی بر مذهب اهل بیت (ع)

واحد تدوین فقه جزاء

سید مرتضی تقوی

پیشگفتار

با تصویب قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و تحولاتی که این قانون در حقوق کیفری ایران ایجاد کرد، لزوم نگارش شرحی مبسوط با توجه به مباحث فقهی و حقوقی پیرامون مواد، تشریح مبانی و مستندات مواد و تغییر و تحولات آن، احساس می‌گردید. ترجیح این بود که شرح قانون توسط کسانی که در تدوین قانون مجازات اسلامی مسئولیت داشته و در روند تصویب این قانون از تدوین پیش‌نویس لایحه قانون مجازات اسلامی تا ابلاغ قانون توسط رئیس‌جمهور حضور مؤثر داشتند، به نگارش درآید. در این راستا با عنایت مرحوم حضرت آیت‌الله العظمی هاشمی شاهرودی (ره)، جمعی از اساتید و پژوهشگران، متکفل تدوین شرح قانون مجازات اسلامی شدند که تاکنون چند مجلد آن چاپ شده و با استقبال فضلاء حوزه، حقوقدانان، اساتید، قضات، وکلا و دانشجویان حقوق در مقاطع مختلف تحصیلی مواجه شده است. اینک مفتخریم که شرح مواد «سقوط مجازات» این قانون را تقدیم محضر اهل علم می‌کنیم. در نگارش این شرح نیز همانند مجلدات سابق این مجموعه، سعی شده است حتی المقدور مطالب مورد نیاز قضات، وکلا، اساتید و دانشجویان حقوق از قبیل سیر قانون‌گذاری، دلایل تغییرات، تبیین مفاد هر ماده، مبانی و مستندات فقهی قانون عرضه شود و ابهامات احتمالی قانون توضیح داده شود. ضمن شرح مواد، پژوهش گسترده‌ای در متون فقهی که منابع اولیه تدوین قانون مجازات اسلامی می‌باشند

صورت گرفته است و کوشش شده بسیاری از مباحث منابع اصیل فقه امامیه در این شرح بیان شود تا خوانندگان از ارتباط وثیق میان مباحث سقوط مجازات قانون مجازات اسلامی با فقه گران قدر شیعه و غنای این منبع گران بها آگاه شوند.

پیش از مطالعه این شرح توجه به نکات ذیل مفید است:

۱. موضوع بند نخست در شرح هر ماده، بررسی پیشینه آن ماده در قوانین گذشته است. در این بند غالباً سابقه تقنینی ماده در قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۰ مورد بررسی و مقایسه قرار گرفته است.

۲. در کنار شرح مواد و بیان مستندات فقهی هر ماده، آسیب شناسی مواد نیز مورد توجه قرار گرفته است.

۳. در پاورقی های مربوط به مستندات فقهی، جهت اطلاع و تسهیل امر خوانندگان فرهیخته و فقه آشنا، بخش هایی از متن عبارات منابع مهم فقهی عیناً ذکر شده است.

۴. ارزیابی این اثر را جناب حجت الاسلام والمسلمین سید مرتضی تقوی به عهده داشته که بدین وسیله مراتب قدردانی و تشکر به عمل می آید.

۵. از همه صاحب نظران و اندیشمندان استدعا می شود هرگونه انتقاد و پیشنهادی در خصوص این کتاب را به آدرس ایمیل نگارنده^۱ ارسال فرمایند تا ان شاء الله در چاپ های بعدی اعمال شود.

حجت الله فتاحی

استادیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی